

Pethő László

Nemcsak a csápjaimat, hanem a lábaimat is betettem Magyarországra

Beszélgetés András Imre szociológussal, a Bécsi Magyar Egyházsociológiai Intézet vezetőjével

Az intézetről

– *Hogyan, milyen indítékok alapján jött létre a Bécsi Magyar Egyházsociológiai Intézet?*

– Hivatalosan 1957-ben alakult. Otthon tombolt a kommunizmus, az Állami Egyházügyi Hivatalnak döntő szerepe volt az egyházi adatgyűjtésben. Elsősorban ez indokolta, hogy dokumentációs gyűjteményt hozunk létre. Ennek most már történeti jelentősége van, végeredményben létrehoztuk saját munkánk, kutatásaink alapját.

– *Hogyan jutottak adatokhoz? Kilopták, kicsempészték őket? Volt valamilyen titkos csatornájuk?*

– Nem, mert ezek nem számítottak titkos adatoknak. Itt van például a papok száma. Erről 1942-ben jelentek meg adatok, ezekhez viszonyítottunk és összeszámoltuk a változásokat. Elolvastunk mindenféle interjút meg beszámolót. Ne felejtse el, a pártállamnak is érdeke volt, hogy propagálja az egyházat, hiszen azt a külpolitikában el lehetett adni. Felvázoltunk magunknak egy struktúrát, és ahhoz szerezünk adatokat, annyit, amennyihez hozzáfértünk. Itt Bécsben igen nagy előnyünk, hogy itt sok, magyar egyházi ügyekben átlagon felül informált pap élt. Aktívan működött a Caritas, sok aktuális ügygel foglalkoztak. Ha nem is adtak nekünk anyagot, de elolvasták, így a nagy hibákat segítségükkel ki tudtuk szűrni. Az újságok is segítettek, olvastuk az Új embert, nekünk járt a Népszabadság. Erről a lapról Morel Gyula készített egy tartalmi analízist. Elsajátította ezt a módszert, kiválasztott tíz évet, és nagyszerűen kimutatta, hogy melyek voltak a hangsúlyozott egyházpolitikai célok. Most, amikor már Magyarországon is hozzáférhetők a források, kutatni lehet, kicsit történel-

mivé vált ez a kezdeményezés. A gyűjteményünk azonban változatlanul értékes.

– *Végeredményben miből áll, mit tartalmaz ez a gyűjtemény?*

– Az évek során háromféle kiadványtípust rendszeresítettünk. Az egyik egy évkönyvszerű, nagyobb lélegzetű kézikönyv. 1969-ben adtuk ki az első Bilanz des Ungarischen Katholizismus címmel. Utoljára 1929-ben jelent meg otthon a Katolikus Almanach, mi ehhez hasonlót tettünk közzé. Így használható adatokat adtunk azoknak a külföldieknek, akik érdeklődnek egyházi kérdések iránt. Két évig dolgoztunk rajta. Még most is használható. Legutóbb éppen Tomka Miklós egyház- és vallássociológiai tanulmánykötetét tettük közzé.

– *Az évkönyveken kívül mi jellemzi még az intézet munkáját?*

– Két további periodikánk van. Rendszeresen, három nyelven adjuk közre az aktuális egyházi témákat taglaló, háttérinformációkat nyújtó ún. sajtótájékoztatókat. Végül pedig a kiadványi forma, melyekben mintegy 200 különféle cikkünk és tanulmányunk közreadása jelent meg. Sokoldalú az előadásos tevékenységünk is. Egy időben szinte monopóliumunk volt a magyar egyházi témákra, mert hazulról nem engedtek ki senkit, vagy csak bizonyos embereket. Esetenként nagyon érdekes volt a hatás. Amit mi megcsináltunk, azt máról holnapra otthon is szabad lett, sőt csinálni is kellett.

– *Ezt hogy értsen? A Magyar Püspöki Konferencia a kinti biztatás hatására bátrabb lett és merészebben döntött?*

– Dehogy, az ÁÉH. Miklós Imre foglalkozott azzal, hogy hazacsalogat minket. Közvetve megüzente nekem, hogy jó lenne, ha itthon is készülne

ilyesmi. Persze ez mind a megbuktatásunkra vagy a semlegesítésünkre szánt stratégia volt. Biztosan hajlandó lett volna hazahozatni, és adni valahol egy helyet a központi szemináriumban. Bezárt volna minket egy irodába, és akkor ellenőrizhető volna bennünket. Sze mély szerint semmiféle affinitásom nem volt erre.

Az életpálya

– *És Ön hogyan lett szociológus? Egyáltalán hogyan került Bécsbe?*

– 1928-ban születtem Csíkszeredán egy népes család tagjaként. Apám érettségizett, aztán mivel oda nem kellett egyenruhát vásárolni, elment pénzügyőrnek. 1920-ban megtagadta a románoktól a hűségesküt, utána kiképezte magát elektromos szakemberré, és tulajdonképpen kisiparosként dolgozott. Mi, gyerekek ott nőttünk fel a műhelyében. 1947-ben érettségiztem Csíkszeredán. Időközben a szatmári jezsuitákkal voltam kapcsolatban. Ők viszont nem indítottak noviciánust, átküldtek Budapestre. Ott végeztem el a noviciátust, utána elkezdtem a bölcseleti tanulmányokat Szegeden.

– *A szegedi jezsuiták felszámolásáról és meneküléséről több, embert próbáló történetet hallottam, gondolom, Önnel sem történet másként.*

– Tanulmányaim közben beteg lettem, kórházba kerültem. Ez volt a szerencsém, nem tudták meg, hogy kispap voltam. Mikor a kórházból kikerültem, egy darabig lábadozó voltam. Nem sokkal ezután Pestre kerültem, a Mezőgazdasági Gépészmérnöki Főiskolán voltam technikus.

– *Hogyan teltek ezek az évek?*

– Én egy rendházban voltam, és megvolt a dolgom. Az, hogy így üldöztek, elnyomtak, beletartozott a prog-

ramba. Különben Erdélyben a kisebbségi sorsban hozzászórtam ahhoz, hogy a környezetünk nem szeretett minket. A román állam sem mint magyarokat, sem mint katolikusokat nem szívelte bennünket. Ez számomra nem volt nagyon izgalmas dolog, hogy most se szeretnek bennünket. Különben engem sosem bántottak személyesen. A magyar egyház javára akartam dolgozni, nem gondoltam arra, hogy külföldre megyek.

– Akkor a családja is Erdélyben élt?

– Kilencen voltunk testvérek, azóta egy európai családdá lettünk. A bátyám akkor már Budapesten élt, mérnökként dolgozott, ott is ment nyugdíjba. A Romániából kimenekültek közül az egyik húgom Stuttgartban él, unokaöcsém, unokahúgom Svédországba menekültek a Ceausescu-diktatúra idején.

– Hogyan és mikor jött el Ön Magyarországról?

– 1956 novemberében. Győzött a forradalom és 26-án, amikor kiszabadultak az atyák, megbeszélték, a rendnek nem érdemes megindítani a saját főiskoláját. A fiataloknak külföldön kell tanulni. Akkor azt mondtam magamnak, mire várok, ha így is, úgy is külföldön kell tanulni, akkor jobb most menni. Egy ideig még vacilláltam, így már szökni kellett. November 29-én Sopronnál jöttünk át. Valami csempészt fogadtunk egy másik jezsuita társammal és egy egyetemista ismerőssel. Simán átértünk. Én lágerben nem is voltam. Bécsbe megérkezve, alighogy leszálltunk a vonatról, egy öreg hölgy elhagyta a saját dolgát, villamosjegyet vásárolt nekünk és elvitt minket a Pázmáneumba. Az osztrákok annak idején nagyon nagy szimpátiával és segítőkészséggel voltak a magyarok iránt.

Nekünk már Budapesten megmondták, ide és ide menjünk Bécsbe. Megérkezve a New Yorkban székelő provinciálistól kaptam meg az utasítást, aki Innsbruckban szerzett nekem helyet a teológián. Mi, jezsuiták, kicsit katonás, táborigényű vagyunk. Megvannak a szokásaink, én viszont tudtam mi a dolgom. A jezsuita rendházban azonnal otthonra találtam, lejelentkeztem. Kijelölték számomra, ebben a szobá-

ban fogok lakni, itt van a könyvtár, itt van a társalgó, itt az ebédlő, ekkor vannak az ebédek stb.

– Mégis, hogyan alakult az élete, milyennek látta a környező világot? Gondolom, nyelvi problémái is akadtak.

– Elutaztam Innsbruckba, és elkezdtem tanulmányaimat az ottani teológián. Meg kell mondanom, hogy nekem az igazi nagy átállást nem a Budapest-ről az Innsbruckba, hanem a Csíkszeredából a Magyarországra menés jelentette. A csíkiek mentalitása és a pesti emberek nagyon különbözőek. Nagyobb meglepetés volt az, hogy mindjárt németül kellett tanulni. Azok nagyon keserves idők voltak, kötelező volt az előadásokat látogatni. Négyóra német beszéd hallgatása után zúgó fejjel mentem le a szobámba. Semmiképpen sem akartam évet veszíteni, engedélyt kaptam, és latinul vizsgáztam szentírásból, teológiából és másból. Magyarországon akkor még szokás volt, hogy latinul alaposan megtanultunk.

Találkozás a modern Európával

– Milyen volt a korabeli innsbrucki egyetem szelleme? Hogyan viszonyultak Önökhöz?

– Nagyon kollegiális, baráti szellem volt. Nagyon leköltöttek bennünket, nagy anyagot kívántak meg tőlünk. Órákat kellett látogatni, szemináriumokat kellett vállalni, írásbeli dolgozatokat leadni. Gyakorlati feladatokat kellett megoldani, ami eléggé igénybe vett minket. Ezen kívül csak a helyi magyarokkal foglalkoztam. Volt ott 30–40 magyar egyetemista, rendszeresen jártam hozzájuk. Volt egy magyar közösségem is, '56-os menekültek voltak.

– És hogy alakult ennek a magyar közösségnek a sorsa?

– Innsbruckban ismertem meg a külföldi magyar kolónia rétegződését. Ott voltak a '45-ös menekültek, öreg csákyások az uram-bátyámok. Nagy kártyacsatákat vívtak, és nagy szónoklatokat tartottak, melyeket idegenül, bámulva néztem. Nagyon érdekes volt számomra az egyetemi élet. Segítettek minket, kitűntek a magyarok. Tényleg

tehetségeseknek bizonyultak, és akik nem veszték el, sokra vitték. Sajnos elég sokan vagy a lehetőségeket nem tudták kihasználni, vagy idegzetük mondta fel a szolgálatot. Ők nem tudták megemészteni, feldolgozni a külföldi életet, a bolondok házába kerültek. A lelki-egészségügyi szolgálatoknak és az idegosztályoknak akadt bajuk a menekült magyarokkal. Sokfajta kataklizmával, meg mindenféle belső élménnyel jöttek el azok a menekültek.

Ott ismertem meg a magyar egyházat is igazából. Én Magyarországon be voltam zárva a rendházba, és nagyon el voltam foglalva. Itt kívülről nézve tanultam meg a magyar egyháztörténetet, a magyar egyházi szellemet.

– Miként élte meg az önt körülvevő osztrák társadalom átalakulását? Amennyire én ismerem, ott az emberek fokról fokra gyarapodtak és ami egy értelmiségi számára ugyancsak fontos, határok nélkül, európai módra kezdtek élni.

– Kezdetben bizony nagyon szerény volt az étkeztetés, a rendházunkban még benne volt a rendőrség, amit Hitler helyezett oda. Egy részét visszakaptuk és a rendőrségen keresztül – kulcsunk volt a rendőrséghez – jártunk be az előadásokat hallgatni. Ez egy ilyen, érdekes világ volt. Három nyelvtérről voltunk ott a fiatalok, közöttünk ez legfeljebb csak apostoli területet jelentett, nem osztott meg semmiképpen. Nagyon sok mesélő volt egymásnak ott is, és nagyon sok barátot szereztem. Akárhol járok Európában, mindjárt rátalálok valamelyik Innsbruckban tanult iskolatársamra. Így valamilyen formában európai kapcsolatokat, akkor újjáéledő európai érzést tanultam, otthonossá váltam ebben a közegeben.

– Csak a baráti szálak segítettek földrészünk megismerésében?

– Nem, mert nálunk minden lehetőséget megadtak a tanulmányi idő jó kihasználására. Vakációban Franciaországba mentem nyelvet tanulni, elkerültem Rómába. Mászor felküdtek Bécsbe lelképésztori napokra Ausztriát is megismerni, mert az is egy külön világ. Számomra nagyon érdekes volt Ausztriában felismerni a magyarságot, a magyar kultúrát. A 400 éves monarchia Ausztriában is tovább él, nemcsak

nálunk. Csak én erről alig tudtam. Némi meglepetéssel hallgattam az ismerős szavakat: surc, cirkli, fändli... Ezekből döbbsentem rá, mit eredményeztek a háborúk és a monarchián belüli népvándorlási mozgalmak. Így keveredett Európa népe, és azok valahol ma is élnek.

– *Mikor szentelték pappá?*

– 1959-ben. Ez kiegészült még egy év teológiával és a rendi tanulmányok szerinti pasztorális évvel, úgyhogy 1961-ben végeztem be a tanulmányaimat. Azután már itt Bécsben beiratkoztam szociológiára és néprajzra. Itt egy jezsuita kollegám, Morel Gyula indította el ezt az egyházszociológiai munkát. Előljáróink, mivel nem tudtak más konkrét munkát adni, nagyon szívesen vették, ha valaki tanulni akart.

– *Akkor ez szimpla beletörődés volt, vagy mégiscsak volt szociológiai érdeklődése?*

– A középiskolában az irodalmat tanultam szívesen, és nagyon megszerettem a magyar népi írók, különösen Illyés Gyula, Kovács Imre, Szabó Zoltán, Veres Péter munkáit. Érettségi dolgozatomat is belőlük írtam. A szociológia számomra nagyon személyes ügy volt. Tulajdonképpen azzal az elhatározással jöttem el hazulról a külföldi tanulmányokra, hogy én szociológiát fogok tanulni.

Nos, amikor idekerültem az intézetbe, feltétlenül szükségem lett egy hiteles magyar társadalomképre. Olyanra, ami nem a Szentkorona tanon, nem az orosz pusztá magyar lovasán, de nem is Karácsony Sándor eufémisztikus magyar lélek fogalmán alapul. Én a népi írók műveiben találtam meg a megfelelő fogódzókat. Sőt, később minden nehézséget vállalva, disszertációm témájaként is ezt választottam. A magyar népi mozgalom kialakulása, keletkezése és a fejlődése, Erich Bodzenta és Gaál Károly voltak a bírálói. Választásom engem igazolt, ebből sokat profitáltam, társadalmi, egyházi analíziseimben nagyon jól tudtam használni. Volt egy háttér, amihez mérni tudtam.

– *Olvasható ez a dolgozat, megjeleni ez valahol?*

– Az intézet kiadványaiban németül és angolul jelent meg. Mondták, fordít-

sam le magyarra, de magyarul annyi, nagyon jó kompetens munka jelent meg. Ha valaki nagyon akarja, így is olvashatja.

– *Az, hogy egy jezsuita páter a népi írók és a néprajz elkötelezettje, az Magyarországon majdnem természetes. Azt viszont már sokkal nehezebben értik meg, miért választja egy Csíkből elszármazott teológus a szociológiát, melyet nálunk nem kevesen zsidó tudománynak minősítenek.*

– Az, hogy a szociológia zsidó tudomány, idekinn nem merült fel. Mondták ugyan, hogy Marx az zsidó, de vele szemben voltak és vannak keresztény szociológusok. Mint például kiváló innsbrucki professzorom, Schasching, aki az egyház szociális tanításában nagyon jó szakember.

Én tehát ebben semmiféle összefüggést nem látok. Másfajta problémát jelent az empirikus tudomány. Ez most is fennáll, és az egyházszociológusoknak ezzel számolni kell. A szociológia nem azt kutatja, hogy mi kellene, legyen, hanem azt, hogy mi van, ugyanakkor beleérti azt is, ami nincs. A társadalom megismeréséhez számításokat kell elvégezni, bizonyos tömeglélektani és egyéni lélektani tények feltárásához vizsgálatok szükségesek. Ezen a ponton máris szembekeverül a teológiával, mert hiszen az Isten üzenete, Krisztus életszabálya és kinyilatkoztatása, ami a szociológiával nem fogható meg. Ez azonban számomra sohasem jelentett konfliktust.

A kereszténydemokrácia értelmezése

– *Kérem, a következőkben világítson meg egy nem kevésbé vitatott és félreértett fogalmat, a kereszténydemokráciáét. Mit értsünk a keresztény szó alatt politikai értelemben?*

– A keresztény politika fogalmára Wallrafftól kérdeztem rá, aki prominens német jezsuita szociológus, a német keresztény szakszervezeteknek a tanácsadója, a nagyhírű Nell-Breuning munkatársa volt. A keresztény politika elsősorban azt jelenti, hogy a keresztény politikusnak jó politikát kell csinálni. Nem lehet valaki jó keresztény,

de gyenge politikus. Ismernie kell a politikai mesterséget, mert az egy szakma. Járatosnak kell lennie a közgazdaságtan, a közigazgatás terén, meg kell alapoznia azt, amit én megérezésnek neveznék. Kereszténysége pedig annyiban áll, hogy megpróbálja az Evangélium elveit érvényesíteni. A szélsőséges kapitalizmussal szemben az embernek ad prioritást, az Evangélium szellemében előszeretettel, bátorsággal nyilvánul meg a szegényekkel, a gyengékkel és a kicsikkel szemben. Nemcsak gazdasági, hanem más értelemben is használja a szegény fogalmát; ide érti a menekülteket, a nagy családosokat és más hasonló helyzetben lévőket. Tehát nem az a keresztény politika, ha a falusi polgármestert mise keretében iktatja be a plébános hivatalába. De az se jelenti a keresztény politikát, ha a plébános választási agitációt folytat. Sokkal inkább az, ha az embereknek megmondja, menjenek el szavazni, hiszen ezzel állampolgári kötelességüket és jogaikat gyakorolják, mert egyszerűen tartoznak a közösségnek azzal, hogy véleményt nyilvánítsanak. A keresztények lehetnek sokféle politikai párt tagjai, de a szocialista programokban nincsenek benne a keresztény elvek, ők más, munkáspárti elgondolásokat követnek.

– *Itt, úgy érzem, nagyon lényeges ponthoz érkeztünk. Egy történelmi dátumra szeretnék rákérdezni. 1891-ben hirdették meg az erfurti programot, majd megünnepezték május 1-jét. Ugyanebben az évben tették közzé XIII. Leó enciklikáját, a Rerum Novarumot.*

– Akkoriban ez tényleg világproblémává vált. A szocialista mozgalomnak és az egész munkásmozgalomnak egy reális elégedetlenség volt az alapja. Gyakran vádolják is az egyházat, hogy a Rerum Novarum nem több, mint egy reakció, és utána kullogott a történészeknek. Tény viszont, hogy az egyház is reflektált a problémákra. Azt se tartom elképzelhetetlennek, hogy tulajdonképpen a másik oldal rázza fel.

– *A marxi bírálata a múlt század közepi szabadversenyos kapitalizmus bírálata. Ami a múlt század végén kialakult, az már merőben más, még nem*

a modern kapitalizmus, de Németország és az Egyesült Államok berendezkedése alapvetően eltért a korábitól.

– Az iméntiek voltak az első nagy reflexiók. Valamilyen formában felvették az igazságosság erkölcsi alapját, méghozzá nem elvontan, hanem nagyon is konkrétan. Az egyház szociális tanításában a perszonalizmus, a konkrét személy vált lényegessé, és nem egy kollektíva, mint a marxizmusban. Az Evangélium mindenkire egyénileg vonatkozik.

– Ön szerint tehát az egyik oldal, ha úgy tetszik, a lenini, egy elvont ideológiát produkált, amivel szemben az egyház egy pragmatikusabb, megfoghatóbb, a világ mindennapjaira érzékenyebben reagáló elemzés lett volna?

– Az biztos, hogy a Rerum Novarumnak nincsenek olyan teoretikus előfeltételei, mint az osztályharc, meg az alap meg a felépítmény. Én ezeket látom abszolút falsnak. Ilyen alapon csinálták Magyarországon a nehéziparral azt, amit csináltak. Szerencsére belebuktak, mert még nagyobb gazdasági katasztrófát idéztek volna elő. Elfelejtették, hogy közben a világ megváltozott, hiszen ma már egy szobában is lehet milliós értékeket előállítani. Ezért volt tragikus a múlt században született eszmék mai korra való alkalmazása.

A keresztény társadalomtudományi elmélet ragaszkodik ugyan az evangéliumi alapelvekhez, de az újabb enciklikákban és állásfoglalásokban a pápa mindig igénybe veszi a kor tudományosságát abszolút ismerő, kiváló tudósokat. Így volt ez a Rerum Novarummal, 40 év múlva következett a Quadragessimo Anno, utána tízévenként újabbak jöttek. Mindegyikre jellemző az új elemek bevétele, az új helyzetek számbavétele, az új hangsúlyváltozás, és főleg az evangéliumi szemlélet továbbfejlesztése.

– Kik állnak a háttérben, ha úgy tetszik, kik a pápa szakértői?

– Nell-Breuning volt az, aki a Quadregesimo Anno megszerkesztésében lényeges szerepet játszott. Ő egy német jezsuita, aki Frankfurtban tanított a teológián, akit a pápa bízott meg, majd

az általa leírtakat jóváhagyta és publikálta.

Újabbban a püspöki karok is adnak ki szociális körleveleket. Az amerikaiak az amerikai társadalom problémáiról beszélnek, az osztrákok az itteniekről. És ezek együtt képezik az egyház szociális tanítását.

– Mi az enciklikák szerepe a mindennapi politikálásban? Ezek törvényként szolgálnak egy kereszténydemokrata politikus számára?

– Inkább lelkiismereti kérdések a kereszténydemokrata elkötelezettségű politikusok számára. Szakmai kérdésekként is felfoghatók, mert ismerni kell az egyház szociális tanítását. Az egyháznak pedig a politikusok keze alá kell dolgozni, és rajtuk keresztül segíteni, hogy ők kompetensen szólhassanak hozzá a felmerülő problémákhoz. A jelenlegi magyar politikusoktól nem lehet profi teljesítményt elvárni, hiszen sokan maguk is meglepődtek, hogy mandátumhoz jutottak. Őket korábban lecsukták, segédmunkára ítélték, egyszerűen nem képezhették magukat politikussá és gyakorlatot sem szerezhettek. Konkrétan tudom, hogy a kereszténydemokraták becsületből vállalták. Úgy gondolták, Magyarországon demokratikus államot kell csinálni, amelyben parlamentben intézik a dolgokat. Ehhez pedig egy pártot kell alapítani. Ez volt a belátásuk, és ők abszolút nem számítottak arra, hogy mindjárt kormányra kerülnek. Többüket ismerem, eszük ágában sem volt kormányzati szerepet vállalni.

– Értsem úgy, hogy a keresztény módon politikálni áldozatvállalást jelent?

– A keresztény politikában az alapelveket az egyház szociális tanítása és az illető saját lelkiismerete jelöli ki. Nem tehetek olyan gazdasági lépést, aminek a következményeként lezüllik a fiatalok. Az ifjúság nevelésében például nagyon amorálisnak tartom a magyar hivatalos pedagógia hosszú kísérletezését. Az ifjúságot kísérleti alanyként használták fel a szocialista ember kineveléséhez, amire generációk mentek rá. Ugyanilyen amorálisnak tartom az osztályharcot, a gyűlölet keltését, aminek hatását az Isten tudja, mikorra lehet majd beforrasztani, és valamilyest helyrehozni.

– Kérem, világítsa meg közelebbről azt a ítélt, miszerint a keresztény gondolkodás középpontjában az ember áll?

– Azt tartom a legfontosabbnak, hogy itt nem a kollektív emberről, hanem a konkrét személyekről van szó. Én nem azért vagyok szegény, mert szegény családból származom, hanem azért, mert rossz a lábam, sántítok. A társadalom segítsen nekem abban, hogy ezt valamilyen formában kiküszöböljem, és kapjak egyenlő sanszokat. Itt kell megemlítenem a kereszténydemokrata politika igen fontos elemét, a szubszidiaritás elvét. Eszerint egy felső fórum, szerv nem vállalhat magára olyan feladatot, amit egy másik meg tud oldani. A magánkezdeményezésnek kell maximális teret adni. Amit egy magánember meg tud csinálni, azt nem szabad tőle a közösségnek átvenni. A közösség viszont segítheti az illetőt elképzelése megvalósításában. A közösségnek ezen túl kontrolláló szerepet kell vállalni, ami maga a demokratikus politikai rendszer. Más szóval, kölcsönösen szolidárisnak kell lenniük egymással.

– Itt újra bővebb magyarázatot kérek, mert Magyarországon a szolidaritáson sokan a vöröskeresztes bélyeg megvásárlását, vagy a lengyelek szak szervezeti mozgalmát értik.

– A szolidaritás az egy emberi magatartás, és nem pedig egy bizonyos politikai címke, amelynek evangéliumi alapjai vannak. Például a keresztény embernek el kell jutni az ellenség szeretetig, hiszen mindenki a felebarátom, azt kell nézmem, hogy ember az illető. Ugyanígy kell viselkednem az AIDS-szes beteggel, vagy a drogosokkal. Nem mondhatjuk azt, hogy az arabok csak öljék egymást, nekünk semmi közünk sincs sem az irakiakhoz, sem a kuwaitiakhoz. Ha másképp nem, de úgy érzékeljük, hogy hirtelen drágább a benzin, és akkor megmondják, azért, mert onnan nem lehet hozni benzint. Ugyanígy állunk a környezetvédelem kérdéseivel, melyekből nagyon jól látszik, igenis egy csónakban ülünk. Az egymás közötti elintéznivalónkat félre kell tennünk, hogy a közös csónakban elférjünk.

Ez a keresztény tanítás, a szeretet törvénye, nekem nincsen jogom senkit

elítélni. Az Isten majd ítél, de azt rá kell bízni. Nekem az a dolgom, hogy a másik embert szeressem, javát akarjam, megbocsássak. Amennyire lehet. Ha az értékek ütköznek, valaki az életre tör, akkor nekem igenis jogom van megvédeni magamat!

– Közbevetőleg engedjen meg egy sokat emlegetett kérdést. Miként vélekedik ön a megbocsátásról?

– Egy keresztény embernek tudni kell az életet relativizálni, neki az életben semmi sem fontos, pontosabban nem abszolút fontos. Számára a szeretet a legfontosabb, amivel közel kerülhet embertársaihoz, és rajtuk keresztül Istenhez. Példaként említeném rendtársunkat, Mócsy Imrét. Ő mesélte egyszer, hogy tizenkét börtönéve alatt neki sikerült a vele szembeállítókkal, börtönőrökkel, vallatókkal szeretettel viselkedni. Mócsy egy rendkívül intelligens, nagytudású és egy nagyon-nagyon élénk kedélyű ember, még csak nem is veszekedett. Mindenki szerette, a börtönben az örök kedvence volt. Nem egy esetben megtörtént, ha unatkoztak, olyankor felhozatták Mócsyt, és akkor elkezdtek valamiről vitatkozni. Mócsy szellemes volt, szeretetteljes, megcáfolta, lehetetlenné tette az illetőt, de nagyon kellemes volt vele együtt lenni. Nos, én így értelmezem a megbocsátást, amit azért kell megten-

ni, mert nem ez a fontos. De kollektíve megbocsátani az lehetetlen, ez egy nagyon személyes dolog.

Cél: a magyar egyház kutatása

– Befejezésül engedjen meg egy, a személyére és az intézetre egyaránt vonatkozó kérdést. Magyarországon alapvetően megváltoztak a viszonyok, ennek tükrében hogyan képzeli a jövőt?

– Én Magyarországról azért jöttem el, mert nem tudtam ott tanulni. Sohasem éreztem magam emigránsnak. A jezsuitáknál ez egy magától értetődő dolog, mi a rendbe lépünk be, ami nem kötődik országhoz. Az is tény, hogy 1990-ben nyolcvanöt napot töltöttem ezekben az országokban, 1991-ben már száznál többet. A veszprémi egyházmegyében már második éve vezetem a papi továbbképző előadásokat, lelkigyakorlatokat tartottam Leányfalun. Tagja vagyok a Magyar Szociológiai Társaságnak, a Magyar Keresztény Újságíró Szövetségnek. Érzékelhető, nemcsak a csápjaimat, hanem a lábaimat is betettem Magyarországra.

Mi, jezsuiták ugyanabban a cipőben járunk, mint az összes többi szerzetes, hogy igényeltünk vissza épületeket, de

kapni semmit sem kaptunk. Végül vet-tünk egy házat a Pasaréten, a Sodrás utcában, ott akarjuk folytatni tevékenységünket. Egy kommunikációs centrumot tervezünk, ahol létezni, dolgozni lehet. Abban kapna egy szobát a mi intézetünk, megindulna egy fiókkal Magyarországon a munka. Erre a feladatra készül az a fiatal jezsuita, aki most a gyakorlati évét tölti nálam.

A bécsi intézet fenntartása fontosnak látszik. A magyar jezsuiták közel fele külföldön él, így a renden belül közvetítő szerepünk van. Munkánk számára az itt kialakult kapcsolatok nagyon hasznosak és értékesek, amit kár volna most egyszerűen megszakítani, hiszen a magyar egyház számára mindenképpen fontosak.

A Magyar Egyházzsociológiai Intézet kutatási területe a magyar egyház, nemcsak a határon belüli, hanem a határon kívüli is. Ugyanúgy jelenti a nyugat-európai, az amerikai, az ausztráliai, de az utódállamokbeli magyar egyházügy helyzetét is, amivel számos tekintetben jobban lehet Bécsben foglalkozni, mint Magyarországon. Én ezt szintén fontos feladatnak tekintem.

